

IPS Andrei, apreciativ la adresa Preafericitului Părinte Daniel: Un Patriarh harismatic pentru vremuri atipice

Mitropolitul Andrei a publicat în Revista *Renașterea* un articol dedicat Patriarhului Daniel, în contextul aniversării din 22 iulie, când Preafericirea Sa va împlini vârsta de 69 de ani.

Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului îl numește pe conducătorul Bisericii noastre un „Patriarh harismatic pentru vremuri atipice” și „Patriarh puternic pentru vremuri dificile”.

„Și, n-am fi sinceri”, spune ierarhul, „dacă n-am recunoaște că vremurile pe care le trăim sunt dificile. Sunt dificile nu numai când ne referim la situația economică precară, care-i evidentă, ci și când ne referim și la cea spirituală”.

„Purtătorul de steag în această luptă este Preafericitul Părinte Daniel, Patriarh puternic pentru vremuri dificile. Iar unul dintre bastioanele pe care le ridică în calea valului vremelniceii ce ne poate îneca este Catedrala Mântuirii Neamului”, arată IPS Andrei.

Articolul integral:

Un Patriarh harismatic pentru vremuri atipice

Pe 22 iulie 2020, Părintele Patriarh Daniel împlinește 69 de ani. De aici, din Cluj, de lângă zvelta catedrală ridicată de episcopul Nicolae Ivan, gândurile noastre bune se îndreaptă către Preafericirea Sa, iar pe Bunul Dumnezeu Îl rugăm să-i dăruiască ani mulți cu sănătate.

Pe 4 noiembrie 1933, în ajunul sfințirii monumentalei Catedrale din Cluj, Episcopul Nicolae Ivan i se adresa Patriarhului Miron Cristea cu următoarele cuvinte: „este cu adevărat o minune că aici, în acest oraș al excluderii, în orașul umilințelor și suferințelor noastre pământești, vedem în mod real crucile acestei impunătoare Catedrale ortodoxe înălțate spre cer...”[1]. Eparhia se reînființase încă din 1921, iar readucerea ei la viață fusese anticipată de înființarea Consistoriului Eparhial al Clujului, în 1919, după Marea Unire.

Tot atunci, în 1919, s-a înființat și Universitatea românească de la Cluj „cea mai de seamă instituție românească a începutului noii epoci istorice”[2]. În cursul inaugural, Vasile Pârvan creiona, folosindu-se de graiul epocii, intenția spirituală programatică a acestei Universități: „Cântăreții divini ai frumosului, profeți incomparabili ai adevărului vor da viziunea sublimului, în formă transcendental ritmată română, tuturor popoarelor și tuturor timpurilor ... Desfăți, dar aripile, suflet al națiunii mele, lovește cu ele puternic și larg aerul lumii de jos și ia-ți ca un vultur sborul în zările senine și curate”[3].

Acum, în aceste vremuri dificile, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a ridicat „ctitorie pentru veșnicie”, pentru că ea, Catedrala Națională, va grăi peste ani despre credința, jertfelnicia și dragostea față de valorile spirituale ale unei generații.

De fapt și personalitatea Preafericirii Sale este pe măsura acestei ctitorii și de aceea mi-am intitulat unul din cuvintele mele: „Patriarh puternic pentru vremuri dificile”. Și, n-am fi sinceri, dacă n-am recunoaște că vremurile pe care le trăim sunt dificile. Sunt dificile nu numai când ne referim la situația economică precară, care-i evidentă, ci și când ne referim și la cea spirituală. Referindu-se la aceste vremuri, Sfântul Apostol Pavel zicea: „În zilele din urmă, vor veni vremuri grele; că vor fi oameni iubitori de sine, iubitori de arginți, lăudăroși, trufași, hulitori, neascultători de părinți, nemulțumitori, fără cucernicie” (2 Timotei 3, 1-2).

Avva Pamvo, în același spirit, spunea profetic: „în astfel de vremuri se va răci dragostea multora și va fi mult necaz ... va intra încă și în norod necredință,

desfrânare, urâciune, vrajbă, zavistie, întărâtări, furțișaguri și beție”[4].

Atât profețiile biblice cât și cele patristice se referă la patimile dominante astăzi: lăcomie, senzualitate și individualism exacerbat. Omul care-și pune problema spirituală se luptă împotriva acestei stări de lucruri știind că lupta lui „nu este împotriva trupului și a sângelui, ci împotriva începătorilor, împotriva stăpânilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutății, care sunt în văzduhuri” (Efeseni 6, 12). Lumea în care trăim noi trebuie exorcizată de rău și îndreptată pe calea binelui.

Purtătorul de steag în această luptă este Preafericitul Părinte Daniel, Patriarh puternic pentru vremuri dificile. Iar unul dintre bastioanele pe care le ridică în calea valului vremelniciei ce ne poate îneca este Catedrala Mântuirii Neamului.

Spiritul în care acționează și se roagă Preafericirea Sa este cel care l-a animat pe Miron Cristea, primul Patriarh al României, care la 1 decembrie 1918, la Alba Iulia se ruga așa: „Doamne, Dumnezeu nostru, Tu ești Părintele nostru, Tu ai văzut strâmtorarea părinților noștri și ai auzit strigarea lor, căci se făcuseră ei ca floarea în brumă și plecat spre pulbere era sufletul lor, și trupul lor lipit de pământ”[5]. Și dacă primul Patriarh, și cei patru care au urmat, datorită strâmtorărilor de tot felul, n-au putut ridica această ctitorie pentru veșnicie, o ridică ce de-al șaselea Patriarh.

Cu toată deschiderea sa înspre lume, înspre valorile europene și ecumenism, Patriarhul nostru rămâne înrădăcinat în Tradiția înaintașilor săi. Crede și mărturisește, așa cum au crezut și mărturisit moșii și strămoșii noștri. Crede în Dumnezeu, Unul în ființă și întreit în Persoane, Care i-a creat pe ei și pe noi, Care ne-a ocrotit și înălțat peste veacuri în glia pe care ne-a dăruit-o ca să ne rodească tărie trupului și înțelepciune minții.

Patriarhul este „figura impunătoare, înțeleaptă, fermă, așezată, senină, limpede în gând, ușor profetică, afabilă, legată de neamul său cu pecetea și rostul credinței, bun până la eminent, teolog, umanist desăvârșit, în stare să renunțe la privilegiul voluntarismului, iluziei și libertății exterioare, ordonându-și întreaga viață în așa fel încât, în lumea pe care o slujește, să nu rămână greșeli care să nu mai poată fi îndreptate”[6].

Mai mult ca oriunde, aici, la Cluj-Napoca, capitala Transilvaniei, realizăm că Patriarhul este semnul de normalitate și ființare a unui Neam, garantul și apologetul „valorilor destinale”, precum Credință, Patrie, Limbă, Popor, Sfințenie și Nemurire. El, Patriarhul este destinat, consacrat, afierosit să fie pentru Biserică și Poporul nostru rostul moral, amintirea arhetipului, atunci, „când ne-a fost dat să ne

scriem viața cu prea multe tăceri și prea încruntată vreme”[7].

În lupta cu provocările contemporaneității secularizante și materialiste, el este purtătorul de steag al păstrării tradiției ortodoxe și a valorilor naționale. Pe Patriarh îl întristează și-l doare tot ceea ce-L poate întrista și durea pe Mântuitorul. Și multe-L dor pe Mântuitorul, pentru că mult este păcatul și suferința din lume. „Se săvârșesc crime, sinucideri, furturi, apostazii, profanări și nedreptăți. Se urăște, se înșeală, se minte, se calomniază, se jură strâmb, se dorește bunul altuia; unii se îmbată, alții se învrăjbesc, se ceartă, se bat, se dușmănesc, soții se despart, se corup tinerii și copiii, se înjosește în mulți oameni «chipul și asemănarea lui Dumnezeu»”[8].

Patriarhii, spune Nichita Stithatul, au pe pământ o slujire asemănătoare cu a cetui îngerești a Scaunelor, devenind purtători de Dumnezeu în demnitatea lor, apropiați de Apostoli.[9] Sub inspirația Duhului Sfânt, atunci când învață, se arată dimpreună slujitori cu Dumnezeu. Mutându-se în eternitate se odihnesc într-o slavă, dimpreună cu Scaunele cerești, pentru că în ierarhia pământească le-au ținut locul.

Un cuvios părinte, meditând la slujirea arhierescă, scria: „Episcopilor li s-a dat un mare har al Sfântului Duh. Ei sunt așezați mai sus decât toți: ca vulturii ei se ridică în înălțimi și de acolo văd întinzându-se depărtări nesfârșite. Prin cunoașterea lui Dumnezeu pasc ei turma lui Hristos. Duhul Sfânt a așezat în Biserică episcopi ca să pască turma lui Hristos (Fapte 20, 28). Dacă credincioșii și-ar aduce aminte de aceasta, ei i-ar iubi pe Păstorii lor cu o mare iubire și s-ar bucura din toată inima la vederea unuia dintre ei”[10].

În România, cel așezat mai sus decât toți, privind cu agerime de „vultur duhovnicesc” modul în care se desfășoară viața spirituală a poporului român, este Patriarhul Daniel. În zbuciumatele vremuri ale reșezării lucrurilor pe un făgaș normal, atitudinea fermă a Preafericirii Sale ne este de mare folos. Amintesc doar câteva din ele: reintroducerea religiei în școlile de stat, Legea cultelor, legi ce prevedeau recuperarea proprietăților Bisericii, salarizarea clerului și multe, multe altele.

Nici o problemă majoră a lumii contemporane nu i-a scăpat Patriarhului Daniel. De aceea, din inițiativa Preafericirii Sale, fiecare an liturgic este dedicat unei frământări ce preocupă societatea. Anul acesta a fost dedicat familiei creștine care este în suferință și, implicit, celor două Taine importante legate de soarta familiei: Botezul și Cununia.

Într-o comunicare la un congres internațional, Preafericirea Sa afirma, pe bună

dreptate, că „familia creștină este speranța României.” Și, de fapt, familia este speranța pentru întreaga lume. Cu multă dreptate sublinia faptul că „totdeauna au existat crize în familie. Astăzi însă familia naturală, tradițională se află în criză, în mutație spre un viitor confuz și incert”. [11]

Ne arată și calea de ieșire din această situație: apropierea de Dumnezeu. „Din cauza crizei spirituale profunde a civilizației contemporane, mai ales europene și nord-americane, în care descreștinarea și secularizarea devin o notă dominantă a vieții umane individuale și sociale, lumea se prăbușește”. [12] Cu toată dificultatea, nu există altă soluție decât întoarcerea la o viață spirituală normală.

Nu ne permite iconomia spațiului să facem o retrospectivă exhaustivă a biobibliografiei Preafericirii Sale, dar câteva repere tot vom da.

S-a născut la 22 iulie 1951 în Dobrești, județul Timiș. A făcut liceul la Lugoj, Institutul Teologic la Sibiu, Doctoratul la București și studii de înaltă teologie la Strasbourg și Freiburg im Breisgau.

Mentorul tânărului Dan Ilie Ciobotea a fost marele teolog Dumitru Stăniloae care, la susținerea tezei de doctorat, afirma: „Examenul tezei a dovedit Comisiei de examinare că are în fața sa un candidat bine pregătit, bine informat și mai ales pătruns de dorința și râvna de a trăi o viață teologică de adâncime duhovnicească. Nouă asemenea oameni ne trebuie, oameni care să trăiască învățătura Bisericii noastre. Spiritualitatea adevărată a preotului aceasta este: Să trăiască în așa fel încât să poată răspunde întrebărilor omului de azi, dar să rămână un preot adevărat”. [13]

Cu doctorate în teologie la Strasbourg și București s-a validat ca un profund și fin teolog la școlile din Bossey, București și Iași. Însă, cum rar se întâmplă, teologul de marcă a fost dublat și de un excepțional om cu harismă pastorală și administrativă.

S-a călugărit la Sihăstria, a fost Consilier Patriarhal, pentru scurtă vreme Episcop Vicar la Timișoara dar, mai ales, un Mitropolit de marcă al Moldovei și Bucovinei. Devine Patriarh al României într-o blândă zi de toamnă, pe 12 septembrie 2007.

Când, la sfârșit de ianuarie 2011, Dumnezeu l-a chemat la Sine pe vrednicul de pomenire Bartolomeu, Mitropolitul Clujului, cu multă înțelepciune și echilibru a gestionat interimatul și alegerile ce au urmat. De această atitudine duhovnicească și binevoitoare a beneficiat Arhiepiscopia noastră, Mitropolia noastră și semnatarul acestor rânduri.

Pe lângă misiunea bisericească prodigioasă ce o desfășoară în țară și-n diaspora

românească, Preafericirea Sa a făcut și face parte dintr-o sumedenie de organisme internaționale cum ar fi: Consiliul ecumenic al Bisericilor, Conferința Bisericilor Europene și multe altele. Este membru titular al Academiei Internaționale de Științe Religioase de la Bruxelles și Președintele Fundației Internaționale „Omenia”.

A fost onorat cu multe distincții și titluri, dintre care amintim: Ordinul Serviciului Credincios în grad de Mare Cruce, acordat de către Președintele României, Premiul „Pro Humanitate” acordat de Fundația Europeană pentru Cultură „Pro Europa”, Berlin, Doctor Honoris Causa al Universității Catolice „Sacred Heart”, Fairfield, Connecticut - S.U.A., Senator de onoare al Universității „Dunărea de Jos”, Doctor Honoris Causa al Universității de Arte „George Enescu” din Iași, Ordinul Național Steaua României în Grad de Mare Cruce, București, acordat de către Președintele României, Membru de onoare al Academiei Române, Doctor Honoris Causa al Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, Doctor Honoris Causa al Universității „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia, Doctor Honoris Causa al Universității „Aurel Vlaicu” din Arad, Doctor Honoris Causa al Institutului de Teologie Ortodoxă „Sfântul Serghie” din Paris, Doctor Honoris Causa al Universității „Eftimie Murgu” din Reșița, Doctor Honoris Causa al Universității din Oradea, Doctor Honoris Causa al Universității „Al. I. Cuza” din Iași.

A fondat multe școli și instituții de cultură, dintre care pomenim: Facultatea de Teologie Ortodoxă „Dumitru Stăniloae”, din Iași, Seminarul Teologic Ortodox „Cuvioasa Parascheva” din Agapia, Seminarul Teologic Ortodox din Botoșani, Seminarul Teologic Ortodox din Dorohoi, Școala Teologico-Sanitară Post-Liceală din Piatra Neamț, Academia „Sf. Ioan de la Neamț” din Mănăstirea Neamț, Școala Teologico-Sanitară Post-Liceală din Iași, Centrul Mitropolitan de Cercetări T.A.B.O.R. din Iași, Centrul Cultural-Pastoral „Sf. Daniil Sihu” de la Durău, Biblioteca Ecumenică „Dumitru Stăniloae” din Iași, Seminarul Teologic Ortodox Sf. Vasile” din Iași, Seminarul Teologic Ortodox din Piatra Neamț, Institutul Ecumenic „Sf. Nicolae” din Iași, Institutul Cultural-Misionar TRINITAS (Editura Trinitas, tipografie și Radio Trinitas) din Iași, Centrul de Presă „Basilica” (Radio Trinitas, TV Trinitas, Ziarul Lumina, Agenția de știri „Basilica” și Biroul de Presă al Patriarhiei Române) București, Editura „Basilica” a Patriarhiei Române, Editura Cuvântul Vieții a Mitropoliei Munteniei și Dobrogei; și multe altele.

În spiritul Evangheliei Mântuitorului Hristos a înființat multe așezăminte sociale: Cabinetul stomatologic „Sf. Pantelimon” din Iași, Asociația Medicilor și Farmaciștilor Ortodocși din România, Departamentul socio-caritativ „Diaconia”, din Iași, Cantine pentru săraci la Iași, Pașcani, Dorohoi și Hârlău, Dispensarul policlinic „Sf. Ap. Petru și Pavel” din Iași, Centrul de diagnostic și tratament „Providența” din Iași, Fundația

„Solidaritate și Speranță” din Iași, Institutul social-caritativ „Diaconia” din Iași, Centrele Social-Culturale din Mănăstirile Neamț și Miclăușeni, la care am putea adăuga multe altele.

A inițiat proiectul „Niciun sat fără biserică și casă parohială”, program din care s-au născut sute de biserici și s-au organizat peste 300 de parohii. S-au înființat în Arhiepiscopia Iașului cinci noi protopopiate și s-au întemeiat peste 40 de mănăstiri.

Pentru revigorarea vieții bisericești, Preafericirea Sa a organizat pelerinaje cu moaște, întruniri naționale și internaționale ale tinerilor, programe educative și proiecte de impact, dacă ar fi să amintim doar „Hristos împărtășit copiilor” și „Alege școala”.

Pe lângă acestea, cu toate obligațiile pastorale, s-a implicat în viața academică scriind cărți și studii de mare folos pentru bunul mers al instituțiilor noastre teologice și misionare. Mai putem adăuga că a tradus în franceză din Părintele Dumitru Stăniloae, că a scris în franceză 45 de studii și articole, 35 de studii și articole în limba engleză, 19 studii în limba germană, 14 studii și articole în alte limbi. Și, cu siguranță, vor apărea alte lucrări de mare valoare.

Toate acestea sunt o dovadă a deschiderii Preafericitului Daniel înspre frământările lumii contemporane, dar demonstrează, în același timp, o puternică înrădăcinare în Tradiție vie a Bisericii. De fapt, la instalare a și declarat răspicat că va continua misiunea și tradiția binecuvântaților înaintași ai Preafericirii Sale. În plus, față de aceștia, folosindu-se de mijloacele moderne, radioul și televiziunea, cu neclintita convingere a Sfântului Pavel, știe că din auzire este credința, iar auzirea prin cuvântul lui Hristos (Romani 10, 17).

Ca Părinte duhovnicesc suprem al Bisericii Ortodoxe Române se preocupă în mod special de „foamea și setea după Dumnezeu” a poporului său, așa cum își intitulează o carte de predici pentru Postul Mare[14]. Preocupările spirituale sunt o necesitate și singură credința dă sens existenței noastre efemere, afirmă Părintele Patriarh în „Făclii de Înviere”: „Omul vede și simte că totul în jurul său este schimbător și trecător, că el însuși este trecător și e oarecum obligat să constate că existența însăși este trecere, transformare, venire de undeva, din necunoscut și mergere spre undeva, tot spre necunoscut. Credința însă, ca legătură vie a omului cu Dumnezeu Creatorul a toată existența, dă sens și conținut spiritual existenței ca trecere”[15].

De fapt, de când existăm noi românii ca popor creștin, dăinuim tocmai pentru că ne-am dăruit lui Dumnezeu prin jertfelnicia noastră. Punctează această realitate

Preafericitul Părinte Patriarh, urmărind veacurile de încercare biruitoare, în volumul intitulat „Dăruire și Dăinuire”[16].

Și dacă este să interpretăm stăruința Patriarhului nostru pentru implicarea în slujirea socială, ar fi de observat că este tot o dăruire pentru dăinuirea semenului nostru aflat în nevoi. Mai ales în aceste vremuri marcate de o acută criză economică, care are în spate o și mai mare criză spirituală, slujirea filantropică este foarte necesară. „Contrastul dintre sărăcia materială a multora dintre români, pe de-o parte – spune Preafericirea Sa – și bogăția spirituală și frumusețea țării pe care aceștia o părăsesc pentru a lucra în alte țări, pe de alta, trebuie să fie principala preocupare atât a Bisericii, cât și a liderilor politici din România”[17].

Preocuparea pentru emigrația română și față de copiii rămași acasă este o frământare aparte a Părintelui Patriarh. Așa se face că, pe toate meridianele globului, s-au creat structurile eclesiastice necesare pentru o bună păstorire a creștinilor ortodocși români.

Este greu de rezumat într-un cuvânt festiv o activitate atât de variată și de profundă. Cred că alocuțiunea rostită la întronizare de către Preafericirea Sa este un adevărat cuvânt programatic: „Cea dintâi dorință și cea dintâi datorie a noastră ca nou Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române constă în păstrarea, prețuirea și cultivarea moștenirii spirituale luminoase pe care ne-a lăsat-o fericitul întru adormire Părintele nostru Patriarhul Teoctist, pildă de înțelepciune și răbdare, de iubire frățească față de toți creștinii ortodocși, pildă de bunătate, față de toți creștinii, față de toți oamenii credincioși și față de toți oamenii făcători de pace și de bine”[18].

Un al doilea gând era cel al comuniunii frățești în Biserică: „Datoria noastră constantă este promovarea comuniunii frățești, a coresponsabilității și conlucrării cu toți ierarhii din Sfântul Sinod, pentru a păstra și apăra credința ortodoxă și unitatea Bisericii noastre, precum și pentru a găsi împreună cu Înaltpreasfinții și Preasfinții lor, împreună cu clerul și credincioșii mireni ortodocși mijloace corespunzătoare pentru adâncirea și îmbogățirea vieții spirituale și a lucrării misionare în parohiile, mănăstirile, școlile teologice, instituțiile culturale și instituțiile social-caritative ale Bisericii noastre”[19].

Și, în sfârșit, spune Preafericitul, „o altă dorință a noastră, care devine o datorie, este intensificarea misiunii spirituale a Bisericii în societate, dincolo de zidurile locașurilor de cult, prin intermediul a două rețele bisericești ortodoxe la nivel național și anume: radio și televiziune, precum și un cotidian al Bisericii”[20]. Într-o lume în care mass-media revarsă în spațiu mult venin și mediocritate e nevoie,

pentru omul care caută, și de izvoare curate și dătătoare de viață.

Din motivele subliniate, și multe altele, ne dăm seama câtă nevoie avem de un Patriarh puternic. Într-o lume în care aproape că nu mai sunt repere, pentru noi românii și, în mod special, pentru noi transilvănenii, Patriarhul Daniel este un reper și un Părinte.

Este Părinte în sensul pe care bătrânii de odinioară îl dădeau acestui cuvânt, înțelegând că Întâistătorul, cunoscător fiind al lucrurilor dumnezeiești, are față de lucrurile omenești o dreaptă judecată, datorită căreia știe să-i călăuzească pe oameni pe calea lui Dumnezeu[21].

Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, Părintele neamului, ne arată că „numai fiind ancorat în ființa unui neam și loc, în istoria unei Patrii, poți aduce roadă”[22]. Noi, fiii săi spirituali, la acest soroc sărbătoresc, îi zicem dimpreună cu Sfântul Ioan Teologul: „Să mergeți bine cu sănătatea, precum bine mergeți cu sufletul” (III Ioan 1, 2).

† Andrei

Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului
și Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului

Note:

[1] Pr. Prof. Dr. Alexandru Moraru, Catedrala Ortodoxă din Cluj-Napoca, manuscris, p. 3.

[2] Cluj-Napoca, Inima Transilvaniei, Editura „Studia”, Cluj-Napoca, 1997, p. 105.

[3] Ibidem.

[4] Pateric, Reîntregirea, Alba Iulia, 1990, p. 193.

[5] Ilie Șandru, Patriarhul Miron Cristea, Editura „Petru Maior”, Târgu Mureș, 1998, p. 118.

[6] Iosif Zoica, Patriarhul, în Îndrumătorul Pastoral, „Reîntregirea”, vol. XXII, 2008, p. 12.

[7] Ibidem.

[8] Prof. Teodor M. Popescu, Îndrumări pentru preoți, Îndrumătorul Pastoral, „Reîntregirea”, vol. XVII, Alba Iulia, 1993, p. 44.

[9] Nicéatas Stéthatos, Opuscles et lettres, Sources chretiennes, vol. 81, Paris, 1961, p. 293.

[10] Cuivosul Siluan Athonitul, Între iadul deznădejdiei și iadul smereniei, Deisis, Alba Iulia, 1994, p. 165.

[11] Congresul Internațional, Familia și viața la începutul unui nou mileniu creștin, București, 2001, p. 33.

[12] † Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Foamea și setea după Dumnezeu, Editura „Basilica”, București, 2008, p. 11.

[13] † Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Teologie și Spiritualitate, Editura „Basilica”, București, 2009, p. 10.

[14] † Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Foamea și setea după Dumnezeu, Editura „Basilica”, București, 2008, p. 11.

[15] † Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, Fălcii de înviere, Trinitas, Iași, 2005, p. 5.

[16] † Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, Dăruire și dăinuire. Raze și chipuri de lumină din istoria și spiritualitatea românilor, Trinitas, Iași, 2005, p. 5.

[17] Ibidem, p. 342.

[18] Cuvânt de întronizare, Glasul Bisericii, nr. 10, Octombrie 2007, p. 16.

[19] Ibidem.

[20] Ibidem.

[21] † Andrei, Arhiepiscopul Alba Iuliei, Spovedanie și comuniune, Alba Iulia, 1998, p. 131.

[22] Ioan Alexandru, Iubirea de patrie, Editura Eminescu, București, 1985, p. 7.

*Articol apărut în Revista Renașterea, serie nouă, anul XXXI, nr. 7 (363), iulie, Cluj-Napoca, 2020, pp. 1-3.

Foto credit: Basilica.ro / Mircea Florescu

basilica.ro